

Klimaatplan met lef!

13 STEDEN EN GEMEENTEN
OP WEG NAAR EEN KLIMAATGEZONDE REGIO

MET DIT PLAN WILLEN WE

- 1 40% of
342.907 ton CO₂
besparen
tegen 2030
- 2 De regio
weerbaar maken
tegen de gevolgen
van de klimaat-
verandering

#KLIMAATGEZOND

3,9 ton CO₂. Dat is hoeveel elke inwoner van Zuid-Oost-Vlaanderen elk jaar uitstoot. Een grote ecologische voetafdruk, en die kan kleiner. Daarom schreven 13 steden en gemeenten samen een klimaatplan om tegen 2030 enerzijds hun uitstoot met minstens 40% te verminderen en anderzijds onze regio voor te bereiden op de verandering van het klimaat.

Want samen produceren we jaarlijks toch zo'n 850.000 ton CO₂. Als we bomen zouden planten om dat te compenseren, hebben we bijna het dubbele van ons grondgebied nodig!

Dus gaan we samen aan de slag om een paar ton te verliezen. 342.907 ton om precies te zijn. De gemeenten geven het goede voorbeeld door de openbare verlichting te vervangen door LED, gebouwen te renoveren en het wagenpark te vergroenen.

Gezinnen zetten we op weg om beter te isoleren en te kiezen voor duurzame energie. Bedrijven, scholen en handelaars, maar ook landbouwers kunnen zo ook heel wat energie besparen.

Ook ons vervoer schakelt een versnelling hoger. Door dichterbij huis te werken en te winkelen, meer en betere fietspaden aan te leggen en auto's te delen mindert het aantal autokilometers drastisch.

Zonnepanelen op elk geschikt dak, zonneboilers, warmtepompen en 21 nieuwe windmolens zorgen voor lokale elektriciteit en warmte.

We geven water en groen meer plaats en maken onze regio weerbaar tegen de klimaatverandering.

Ontdek alles over
het klimaatplan op
onze website of
schrijf je in op onze
nieuwsbrief!

[www.so-lva.be/
klimaat-en-energie](http://www.so-lva.be/klimaat-en-energie).

Wat is

CO₂

Broeikasgas dat voornamelijk vrijkomt bij de verbranding van fossiele brandstoffen (olie, kolen, aardgas). Dat gebeurt bij de productie van electriciteit, verplaatsingen met de wagen, verwarmen van gebouwen, ...

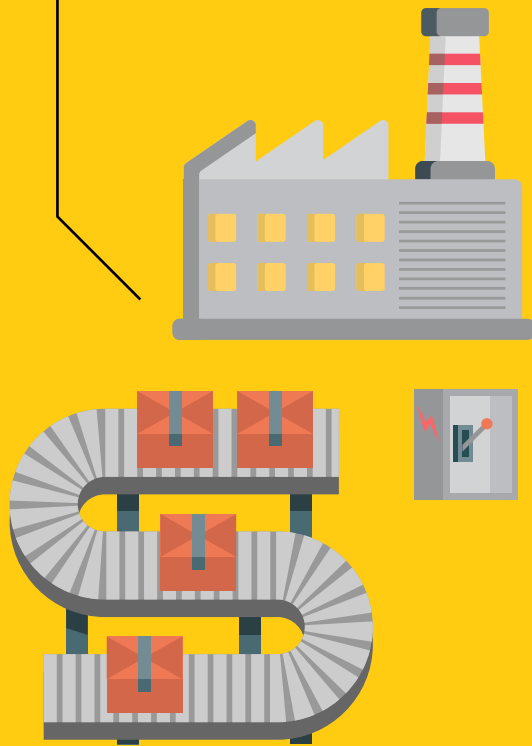
Doelstelling 1 van dit klimaatplan

Reduceren van de CO₂ uitstoot

Gemeentebesturen
– 7.072 ton CO₂

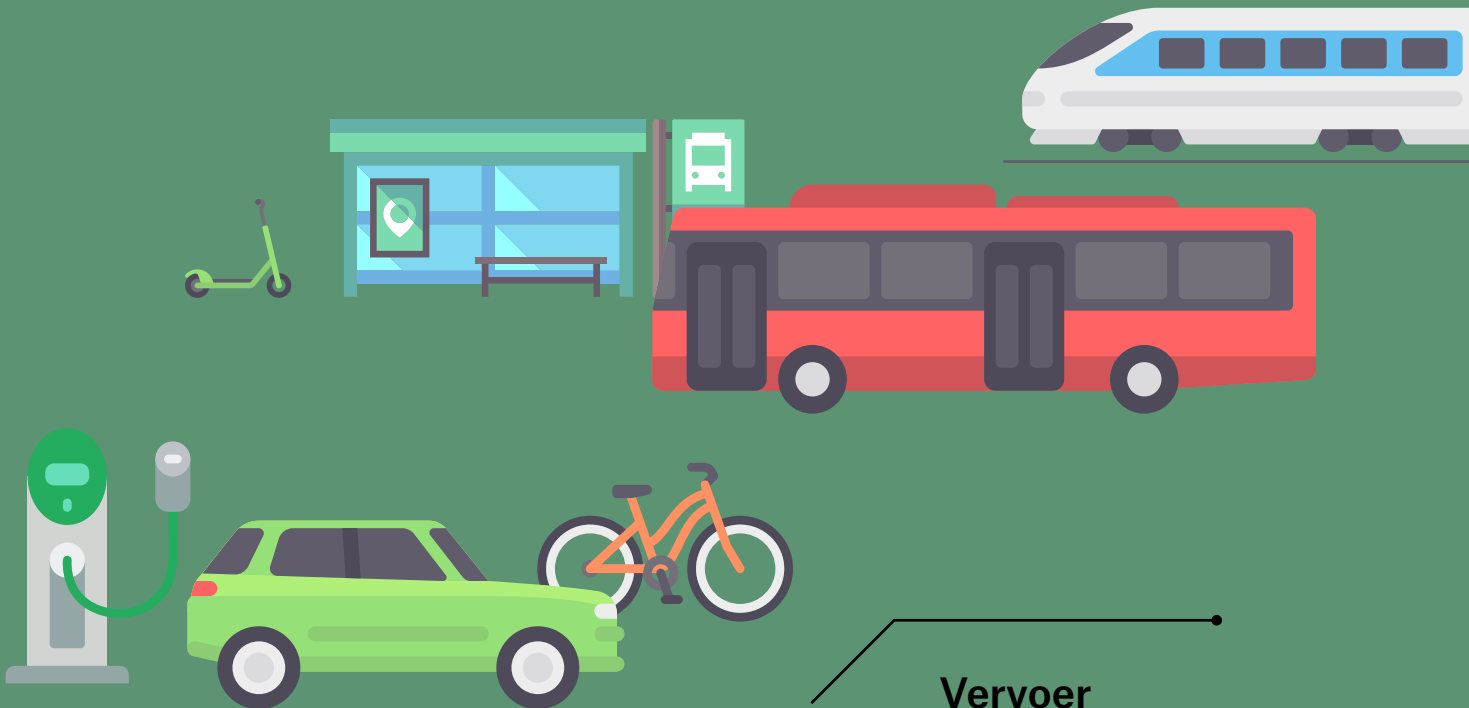
Industrie en tertiair
– 53.543 ton CO₂

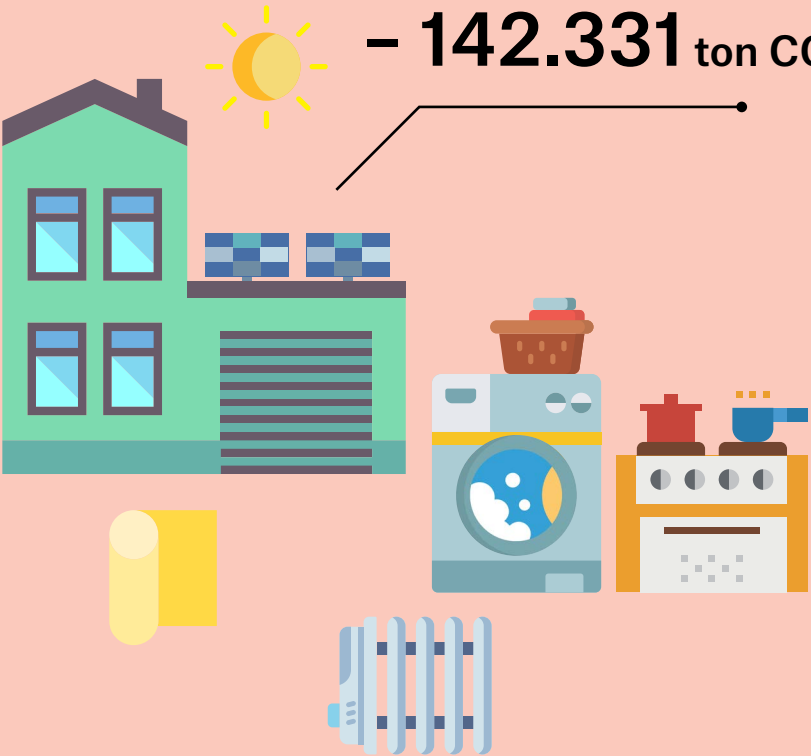
Landbouw
– 9.230 ton CO₂

Vervoer
– 77.994 ton CO₂

Gezinnen
– 142.331 ton CO₂

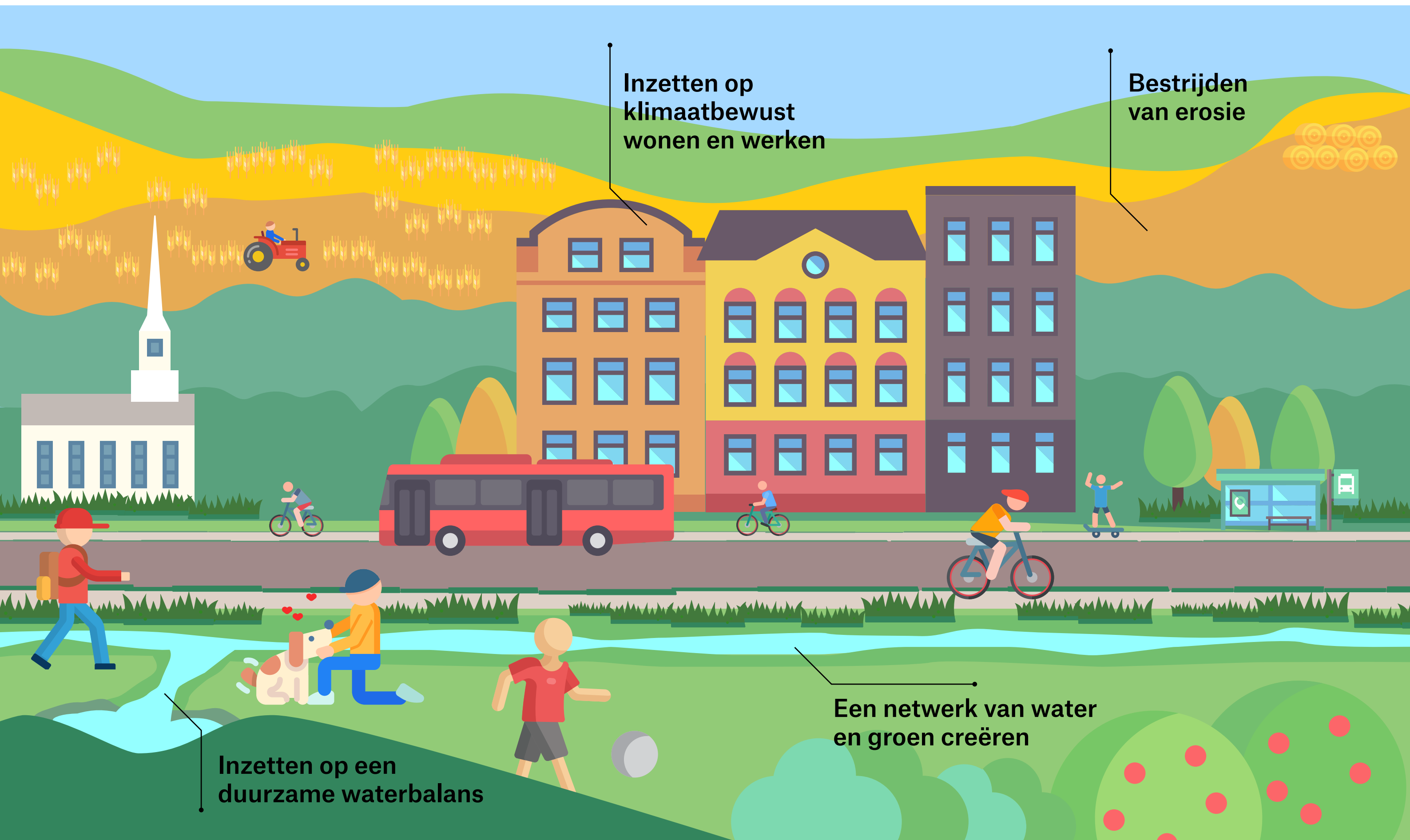

Hernieuwbare energie
Groene elektriciteit
41.739 ton CO₂
Groene warmte
11.031 ton CO₂

Doelstelling 2 van dit klimaatplan

De regio weerbaar maken tegen de klimaatverandering

Inzetten op
klimaatbewust
wonen en werken

Bestrijden
van erosie

Inzetten op een
duurzame waterbalans

Een netwerk van water
en groen creëren

Op 27.01.2017 ondertekenden 13 steden en gemeenten uit de regio Zuid-Oost-Vlaanderen het burgemeestersconvenant.

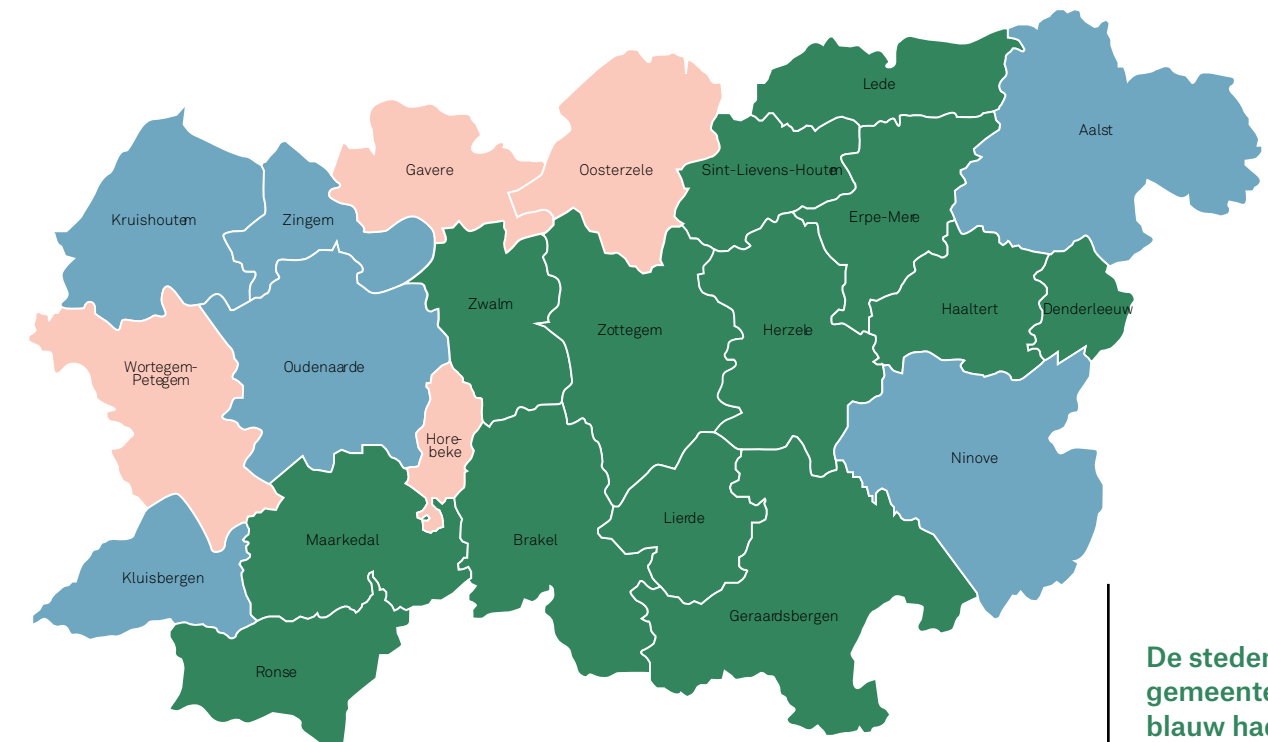
Hiermee engageerden zij zich om tegen 2030 de CO₂-uitstoot op het gezamenlijke grondgebied van Brakel, Denderleeuw, Erpe-Mere, Geraardsbergen, Haaltert, Herzele, Lede, Lierde, Maarkedal, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Zottegem, Zwalm te reduceren met minstens 40%.

Ze engageren zich ook om maatregelen te nemen om de negatieve effecten van de klimaatverandering – zoals wateroverlast, droogte, hitte, erosie en verlies aan biodiversiteit – tegen te gaan.

Van engagement naar ambitieus plan

De regio Zuid-Oost-Vlaanderen

De regio Zuid-Oost-Vlaanderen telt ruim 426.000 inwoners, 6 steden en 16 gemeenten. Deze regio van de Ronde kent een unieke combinatie van stedelijk gebied en open ruimte die de streek haar karakteristieke uitstraling geeft. Daarnaast beschikt de regio over een rijk historisch erfgoed van o.a. water- en windmolens. Slechts 6 steden en gemeenten uit Zuid-Oost-Vlaanderen maakten reeds een klimaat- of energieplan op vóór 2017.

De steden en gemeenten in het blauw hadden vóór 2017 een bestaand klimaat- of energieplan. De steden en gemeenten in het groen engageren zich in het project Klimaatgezond Zuid-Oost-Vlaanderen.

Gezamenlijke aanpak

Het project Klimaatgezond Zuid-Oost-Vlaanderen, getrokken door de 3 partners intercommunale SOLVA, Provincie Oost-Vlaanderen en Streekoverleg Zuid-Oost-Vlaanderen, overtuigde in 2016 13 extra steden en gemeenten van een doorgedreven en ambitieuze klimaat-aanpak. De rode draad doorheen dit verhaal is dat er pas resultaten geboekt zullen worden als iedereen zijn schouders eronder zet: inwoners, bedrijven, organisaties, scholen, landbouwers, de gemeenten, de provincie, ...

Het gaat duidelijk om een inclusieve aanpak waarbij op allerlei maatschappelijke vlakken (ruimtelijke ordening, energie, ondernemen, leven, ...) serieuze stappen vooruit gezet moeten worden. De schaalgrootte en bijhorende personeelsinzet zorgt hierbij voor een haalbaar plan.

Participatie voorop: meer dan 1000 mensen betrokken

Een klimaatgezond beleid uitstippelen is een zaak van iedereen. Een sectoroverschrijdende en participatieve aanpak is daarbij zeer belangrijk. Daarom werd voor de opmaak van dit klimaatplan een intensief traject doorlopen in een periode van elf maanden. Iedereen kon meedenken: inwoners, handelaars, bedrijven, verenigingen, landbouwers, experts en interne en externe stakeholders en uiteraard stedelijke en gemeentelijke diensten en beleidsmakers. Het onderwerp werd ook op de agenda geplaatst van verschillende adviesraden. In totaal werden 58 bijeenkomsten georganiseerd, waarbij een 1000-tal mensen waren betrokken. In dit traject werd nagedacht over concrete acties en maatregelen om de CO₂ uitstoot te reduceren en ons landschap weerbaarder te maken tegen klimaatverandering. Het resulteerde in meer dan 3000 ideeën die werden samengebracht tot 68 maatregelen en 327 concrete acties. Naast het participatietraject werd een netwerkevent georganiseerd voor stakeholders en lokale besturen om een visie te formuleren voor een Klimaatgezond Zuid-Oost-Vlaanderen in 2050. 120 deelnemers dachten mee na over de vraag “waar willen we met de regio staan in 2050 en hoe geraken we daar?”. De geformuleerde visie is een kapstok voor de maatregelen en acties in dit klimaatplan. Het geeft ook voeding aan het beleid en de meerjarenplanning van de lokale besturen.

Resultaat: een sterk door- gedreven maar haalbaar plan

Dit klimaatplan dat voorligt, bestaat uit 2 luiken: een mitigatieluik en een adaptatieluik:

- **Mitigatie** is het bestrijden van de klimaatwijziging door het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. De 13 betrokken steden en gemeenten engageren zich om minstens 40% minder CO₂ uit te stoten op hun gezamenlijk grondgebied tegen 2030 ten opzichte van 2011.
- Via **adaptatiemaatregelen** zullen de gemeenten zich voorbereiden op de veranderende omstandigheden en de negatieve effecten van de klimaatwijziging die is ingezet. We vertrekken hiervoor van een risico- en kwetsbaarheidsanalyse van de regio.

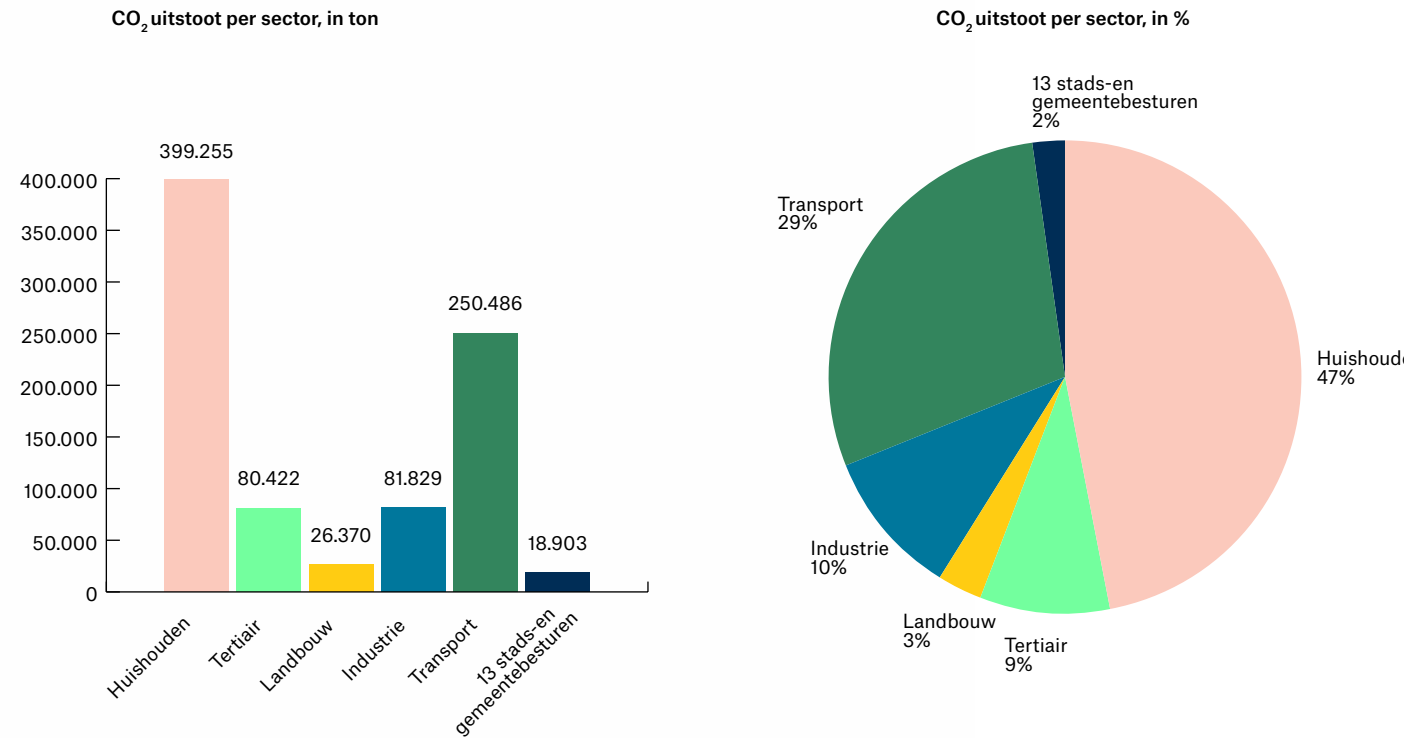
Waar staan we nu?

Een CO₂ nulmeting werd gemaakt voor het referentiejaar 2011. Uit de meting blijkt dat de 13 betrokken steden en gemeenten een gezamenlijke voetafdruk hadden van **857.267 ton CO₂**. Dit is evenveel als wat een bos zou kunnen capteren dat bijna 1,7 keer zo groot is als de 13 betrokken steden en gemeenten. De uitstoot is het gevolg van het verbruik van elektriciteit en brandstoffen. De uitstoot door transport op de autosnelwegen, spoor- en waterwegen en de bedrijvigheid van ETS-bedrijven¹ is niet mee in rekening gebracht gezien de lokale besturen hier minder impact op hebben.

- In de verdeling van zowel het verbruik (uitgedrukt in MWh) als de uitstoot (uitgedrukt in ton CO₂) is dit de top 6:
1. de sector huishoudens neemt het grootste aandeel van de CO₂-uitstoot voor zijn rekening door gebouwenverwarming, sanitair warm water en elektriciteitsverbruik (47%).
 2. vervolgens is het grootste aandeel voor de transportsector (29%)
 3. de sector industrie neemt het derde grootste aandeel voor zijn rekening (10%),
 4. gevolgd door de tertiaire sector (kantoren, scholen, winkels,..) met een aandeel van 9%.
 5. De uitstoot van de landbouwsector is 3%.
 6. De uitstoot van de stads- en gemeentebesturen nemen een aandeel in van 2%.

noot 1
ETS-bedrijven zijn bedrijven die vallen onder het European Trading System of het emissiehandelssysteem van de Europese Unie. Dit is een Europees beleidsinstrument voor regulering van de broeikasgasuitstoot door de grootste industriële installaties.

Grafiek 1
De CO₂-uitstoot per sector in 2011-
Bron: Nulmeting (2011) VITO 2017

Waar willen we naartoe?

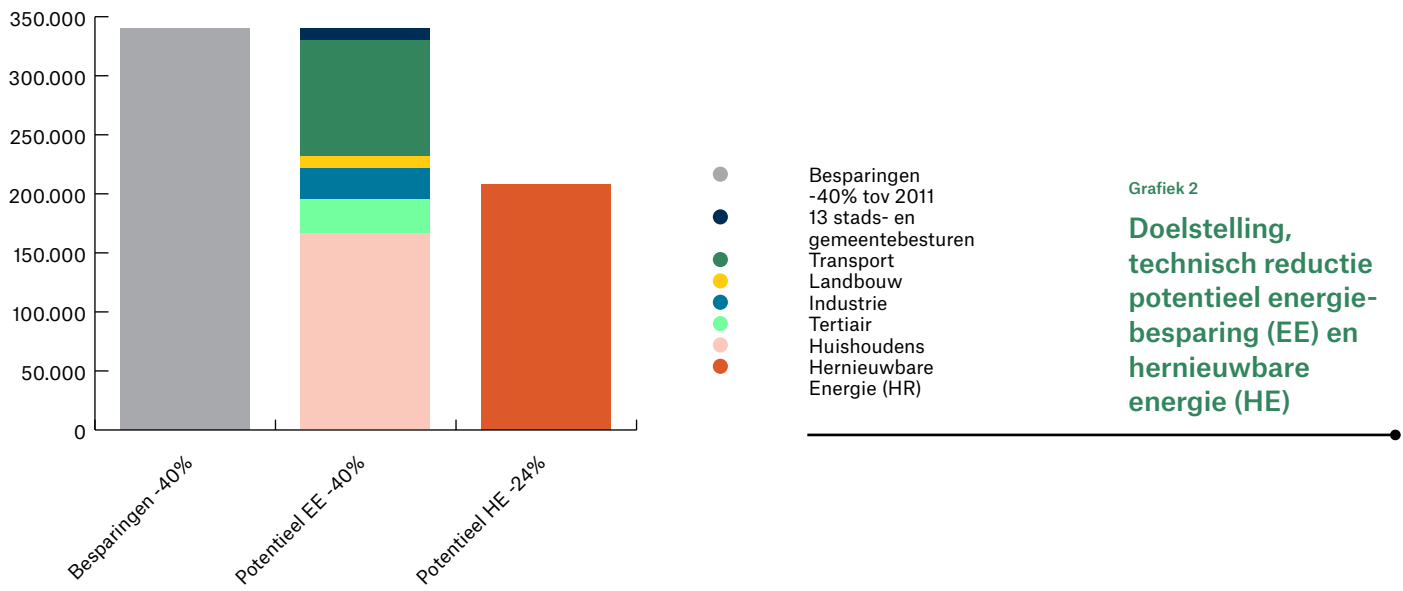
De 13 steden en gemeenten uit de regio Zuid-Oost-Vlaanderen willen de leefbaarheid op hun grondgebied nu en in de toekomst vergroten met een kwalitatief klimaatbeleid. De regio wil klimaatge-zond worden: energieneutraal, fossielvrij en bestendig ten opzichte van de gevolgen van de klimaatverandering waarvoor de regio staat. Hiervoor wil de regio een ruimtelijke omslag realiseren en inzetten op kernversterking, meervoudig intensief ruimtegebruik en de betonstop. Ontwikkelingen worden klimaatneutraal met gebouwen die goed geïsoleerd en geventileerd, compact en energiezuinig zijn. Ook bedrijven zijn energieneutraal en zorgen ervoor dat kringlopen kunnen worden gesloten. Een goed locatiebeleid moet afstanden verkorten en duurzame mobiliteit mogelijk maken. Om de noodzakelijke verduurzaming te realiseren moet een ener-gietransitie worden ingegaan in samenwerking met alle sectoren en alle geledingen van de maatschappij. Verder is een fundamentele herinrichting nodig van de ruimte die in gebruik wordt genomen en moet er ruimte teruggegeven worden aan de natuur om de nodige ecosysteemdiensten optimaal te kunnen vervullen.

Hoe pakken we het aan?

I. De uitstoot terugdringen

Mogelijke scenario's

De onderstaande scenario's geven weer wat het technisch bespa-ringspotentieel voor energie-efficiëntie en rationeel energiegebruik zou kunnen zijn en wat mogelijk is op het vlak van hernieuwbare energie. De resultaten worden samengebracht in onderstaande grafiek.

- De beoogde besparing van 40% komt overeen met 1.555.817 MWh of 342.907 ton CO₂.
- Het theoretisch reductiepotentieel door energiebesparende maatregelen bedraagt 339.889 ton CO₂ of 40% van de uitstoot in 2011.
 - Het potentieel aan hernieuwbare energie om de CO₂-uitstoot verder te verminderen wordt ingeschat op 207.817 ton CO₂ of 24,2% van 2011.

Alleen door in te zetten op zowel energiebesparing als hernieuwbare energie, is de doelstelling van het Burgemeestersconvenant realistisch.

Maatregelen

Met de maatregelen opgenomen in dit plan willen de 13 betrokken steden en gemeenten uit de regio Zuid-Oost-Vlaanderen tegen 2030 een CO₂-besparing van 342.938 ton CO₂ realiseren of 40% van de uitstoot in 2011.

Met de maatregelen in het klimaatplan wordt ingezet op rationeel energieverbruik, energie-efficiëntie en hernieuwbare energie.

Top 20 maatregels waarop eerst wordt ingezet.

KT: korte termijn
MT: middellange termijn
LT: lange termijn
DL: doorlopend

Mitigatiemaatregelen		Top 20	Prioriteit (KT/MT/LT/DL)	Reductie van CO ₂ uitstoot in ton
A	Stedelijke en gemeentelijke gebouwen, uitrusting / voorzieningen			6.704
1	Uitwerken van een energiezorgsysteem		KT	1.136
2	Uitvoeren van diverse technische maatregelen om de energie-efficiëntie en het comfort voor de gebruikers van het gemeentelijk patrimonium te verbeteren	●	DL - START KT	2.840
3	Uitvoeren van diverse organisatorische maatregelen om de energie-efficiëntie en het comfort voor de gebruikers van het gemeentelijk patrimonium te verbeteren		DL - START KT	1.090
4	Sensibiliseren van medewerkers en bezoekers rond rationeel energie- en watergebruik		DL - START KT	852
5	Stimuleren van duurzame mobiliteit bij medewerkers voor dienstverplaatsingen & woon-werkverkeer		DL - START KT	541
6	Stimuleren van fietsen bij medewerkers voor dienstverplaatsingen & woon-werkverkeer		DL - START KT	
7	Systematisch verduurzamen van het stedelijke en gemeentelijke wagenpark		DL - START KT	246
8	Verduurzamen van de stedelijke en gemeentelijke aankopen		KT	
9	Invoeren van een klimaattoets voor alle relevante beslissingen binnen de stad of gemeente	●	KT	
10	Voeren van een interne klimaatcampagne		DL - START KT	
B	Openbare verlichting			368
11	Rationaliseren van de openbare verlichting	●	KT	368
C	Residentiele gebouwen			142.332
12	Opmaken van een ruimtelijke visie in functie van mitigatie en adaptatie mbt bouwen en wonen		KT	19.952
13	Sturen van het woonbeleid naar meer duurzaamheid	●	KT	42.284
14	Sensibiliseren en informeren rond duurzame energie, rationeel energiegebruik en energetische renovaties		DL - START KT	17.161
15	Adviseren en ondersteunen bij energetische renovaties	●	DL - START KT	7.485
16	Aanbieden van en meer bekendmaken van bestaande financieringsmogelijkheden		DL - START KT	39.480
17	Inzetten op rationeel energiegebruik bij inwoners		KT	15.970
D	Industrie			27.004
18	Bedrijven aanzetten tot het nemen van maatregelen mbt energie-efficiëntie, hernieuwbare energie en rationeel energiegebruik	●	MT	27.004
19	Verduurzamen van bedrijventerreinen		KT	
E	Tertiaire gebouwen, uitrusting / voorzieningen			26.539
20	Bedrijven en organisaties in de tertiaire sector aanzetten tot het nemen van maatregelen mbt energie-efficiëntie, hernieuwbare energie en rationaal energiegebruik	●	MT	10.340

21	Betrekken van scholen in het klimaatverhaal	●	KT	2.159
22	Betrekken van (jeugd)verenigingen in het klimaatverhaal	●	KT	2.778
23	Betrekken van de middenstand in het klimaatverhaal	●	MT	11.262
F	Landbouw			9.230
24	Verhogen van de energie-efficiëntie op landbouwbedrijven		MT	9.230
G	Vervoer			77.994
25	Opmaken en implementeren van een ruimtelijke visie mbt duurzame mobiliteit (aanvullend aan deze rond bouwen en wonen)	●	START KT	56.267
26	Sensibiliseren en informeren aan deze rond duurzame mobiliteit		DL - START KT	
27	Verbeteren van de infrastructuur voor voetgangers		MT	
28	Verbeteren van de fietsinfrastructuur	●	DL - START KT	
29	Creëren van voorzieningen voor fietsers		MT	
30	Stimuleren van elektrische fietsen als alternatief voor de wagen	●	KT	
31	Stimuleren van duurzaam schoolverkeer	●	KT	
32	Inzetten op aantrekkelijker openbaar vervoer		MT	2.833
33	Faciliteren van multimodaal vervoer		MT	
34	Stimuleren van gedeeld vervoer	●	KT	
35	Ondersteunen van bedrijven en organisaties in het werken rond duurzaam woon-werkverkeer en dienstverplaatsingen		MT	18.894
36	Verbeteren van de milieukeurmerken van de voertuigen		MT	41.739
H	Lokale elektriciteitsproductie			
37	Stimuleren van burgerparticipatie in duurzame en hernieuwbare energie		DL - START KT	
38	Produceren van stroom aan de hand van zonnepanelen	●	DL - START KT	13.735
39	Produceren van stroom aan de hand van windturbines	●	DL - START KT	27.969
40	Produceren van stroom aan de hand van waterkracht		MT-LT	35
I	Lokale warmte- en koudeproductie			11.029
41	Verdelen van (centraal geproduceerde/groene/rest) warmte aan de hand van een warmtenet		MT-LT	
42	Produceren van stroom en warmte met warmtekrachtkoppelingsinstallaties		MT	457
43	Produceren van stroom en warmte door het vergisten van biomassa		MT	3.137
44	Produceren van stroom en warmte door het verbranden van biomassa		MT	2.506
45	Produceren van stroom en warmte aan de hand van warmtepompen		MT	4.148
46	Produceren van stroom en warmte aan de hand van zonneboilers		MT	781
J	Overige sectoren			
47	Inzetten op burgerparticipatie voor draagvlak voor het klimaatverhaal	●	DL - START KT	
48	Uitwerken en voeren van een klimaatcampagne gericht op bewustmaking, informatieverlening en participatie		DL - START KT	
49	Stimuleren van korte keten		KT	
50	Stimuleren van duurzaam voedsel (lokaal, seizoensgebonden, vegetarisch, minimaal verpakt of bewerkt en/of biologisch voedsel)		MT	
51	Inzetten op duurzaam materialengebruik en afvalvermindering		MT	
Totaal				342.938

II. Aanpassen aan de klimaatverandering

Risico- en kwetsbaarheidsanalyse

Via statistieken op Vlaams en Oost-Vlaams niveau werd berekend welke klimaatveranderingen te verwachten zijn. Hieruit blijkt dat de belangrijkste risico’s in de regio Zuid-Oost-Vlaanderen water-overlast, droogte, hitte en erosie zijn, met een negatief gevolg voor de biodiversiteit. Al vandaag ondervindt de regio de negatieve effecten van de klimaatopwarming. Deze effecten zullen echter nog toenemen. Zowel in frequentie als in intensiteit.

Het meest kwetsbaar voor een veranderend klimaat zijn de inwoners en dan met name de oudere bevolking, baby’s, peuters, zieken, mensen met een beperking, armere mensen e.a. Ook bedrijven en inwoners van gebouwen gelegen in effectief overstromingsgevoelige gebieden zijn erg kwetsbaar, net als watergebonden bedrijven. Daarnaast zijn ook sectoren zoals landbouw en natuur uiteraard zeer sterk onderhevig aan mogelijke veranderingen van het klimaat.

Maatregelen

Vertrekkend vanuit de risico’s en kwetsbaarheden werden verschillende sporen uitgewerkt om de negatieve impact van de klimaatverandering te temperen: duurzame waterbalans, aanleggen en in stand houden van groenblauwe netwerken, klimaatadaptief wonen, werken en leven en het bestrijden van erosie.

Adaptatiemaatregelen		Top 20
K	Duurzame Waterbalans	
52	Inzetten op hergebruik van water bij huishoudens, (landbouw)bedrijven en organisaties	
53	Inzetten op waterinfiltratie in tuinen, op terreinen	
54	Inzetten op waterinfiltratie op het publiek domein vb. in (op stapel staande) infrastructuurwerken	
55	Inzetten op waterbuffering bij huishoudens, (landbouw)bedrijven en organisaties	
56	Inzetten op ruimte voor water	
57	Algemene acties mbt duurzame waterbalans	●
L	Blauwgroen netwerk	
58	Creëren van een blauwgroen netwerk in de open ruimte	●
59	Creëren van een blauwgroen netwerk op het privaat domein	
60	Creëren van een blauwgroen netwerk op het publiek domein	●
61	Creëren van een blauwgroen netwerk via ecologisch bermbeheer	
62	Versterken van de biodiversiteit en de klimaatadaptieve werking van ecosystemen op het privaat domein	●
63	Versterken van de biodiversiteit en de klimaatadaptieve werking van ecosystemen op het publiek domein	
64	Algemene acties mbt blauwgroen netwerk	
M	Klimaatbewust wonen werken leven	
65	Beschermen van de gebouwen van de inwoners, bedrijven en organisaties	
66	Bestrijden van hittestress	
67	Algemene acties mbt klimaatbewust wonen, werken en leven	
N	Erosiebestrijding	
68	Bestrijden van erosie ism de landbouwers	●

Contactgegevens partners Klimaatgezond Zuid-Oost-Vlaanderen

SOLVA

Ilse Claes
Projectcoördinator
Gentsesteenweg 1B
9520 Sint-Lievens-Houtem
053 73 74 26
klimaatgezond@so-lva.be
www.so-lva.be/klimaat-en-energie

Streekoverleg Zuid-Oost-Vlaanderen

Annelies Buffel
Gentsesteenweg 1B
9520 Sint-Lievens-Houtem
053 60 77 00
abuffel@streekoverlegzov.be
www.streekoverlegzov.be

Provincie Oost-Vlaanderen

Kim Rienckens
PAC Het Zuid
W. Wilsonplein 2
9000 Gent
09 267 78 15
kim.rienckens@oost-vlaanderen.be
www.klimaatgezond.be

Doe mee

- Schrijf je in voor onze nieuwsbrief
www.so-lva.be/klimaat-en-energie
- Lees het plan. Je kan het downloaden op
www.so-lva.be/klimaat-en-energie

Volg ons op

Facebook: www.facebook.com/klimaatgezondzo

Twitter: www.twitter.com/klimaatgezondzo

Maak je kenbaar als geëngageerd bedrijf, school, vereniging, burger, gezin, landbouwer, freelancer op klimaatgezond@so-lva.be. Wij contacteren je dan graag bij de uitvoering van het klimaatplan.

